
Білоус В. С., Бровчак Л. С., Старовойт Л. В.

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
(м. Вінниця, Україна)

**ІНТЕГРАЦІЯ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ В
ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ДОСВІД ВІННИЦЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ
МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

У статті дано аналіз публікацій вітчизняних вчених щодо питання інклюзії та інклюзивної освіти. Акцентовано увагу на досвід роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського щодо формування інклюзивного простору. Висвітлено роль університетської бібліотеки як важливої інформаційної ланки в забезпеченні інклюзивного навчання, впровадження відкритої освіти та відкритих освітніх ресурсів.

Ключові слова: інклюзивна освіта; інклюзивне середовище; інклюзивна бібліотека; Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського; бібліотека Вінницького педуніверситету

Bilous V. S., Brovchak L. S., Starovoit L. V.

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Vinnitsia, Ukraine)

**INTEGRATION OF PEOPLE WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS
IN AN INCLUSIVE ENVIRONMENT: THE EXPERIENCE OF
VINNYTSIA MYKHAILO KOTSIUBYNSKYI STATE PEDAGOGICAL
UNIVERSITY**

The article provides an analysis of the publications of domestic scientists on the issue of inclusion and inclusive education. Attention is focused on the work experience of Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnitsia State Pedagogical University regarding the formation of an inclusive space. The role of the university library as an important information link in ensuring inclusive education, implementation of open education and open educational resources is highlighted.

Keywords: inclusive education; inclusive environment; inclusive library; Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University; library of Vinnitsia Pedagogical University

На сучасному етапі розвитку суспільства наша країна знаходиться у процесі змін освітнього простору, орієнтованих на західноєвропейські стандарти. Сьогодні проблема інклюзії, організації інклюзивного простору, інклюзивної освіти, інтеграції осіб з особливими освітніми потребами є актуальною темою обговорення в Україні на державному, науковому та практичному рівнях. Рівність у правах – одна з

фундаментальних статей Конституції України, яку втілити в життя держави неможливо без інклюзивної політики, котра передбачає доступність та залученість у різних сферах життя всіх громадян, зокрема й у сфері освіти. Інклюзивна освіта, яка передбачає доступ та рівні можливості для навчання всіх студентів, незалежно від їхніх фізичних, інтелектуальних, соціальних, емоційних чи мовних особливостей, є ключовим елементом сучасної освітньої системи, що спрямована на забезпечення рівних можливостей та доступу до якісної освіти для всіх студентів, незалежно від їхніх особливих потреб (Батченко, Штулер, & Баула, 2023).

Реалізація прав та можливостей для кожної людини, створення «суспільства для всіх» передбачає рівний доступ до знань та відкриває широкий аспект для розвитку кожного громадянина країни, захист та інтегрування в соціум усіх верств населення, зокрема осіб з особливими потребами, забезпечує створення комфортного інклюзивного простору (Білоус & Бровчак, 2020). Сьогодні активно впроваджується відкрита освіта, створюються електронні відкриті ресурси, забезпечується відкритий доступ до наукових та освітніх ресурсів, що є важливим для осіб з особливими освітніми потребами. Застосовуючи новітні інформаційно-комунікаційні технології, дистанційні форми навчання, опановуючи відповідні уміння, навички й компетентності, змінюється середовище наукового та освітнього спілкування, стає відкритим та доступним. Принципи відкритої освіти забезпечують формування сучасного цифрового навчального середовища, тому більшість закладів вищої освіти, як вітчизняних, так і зарубіжних, підтримують політику відкритої освіти.

Питання інклюзії, впровадження інклюзивної освіти, формування та інтеграція здобувачів вищої освіти в інклюзивне освітнє середовище є важливим вектором роботи Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, де навчаються студенти з особливими потребами та де готують кваліфікованих фахівців для роботи у сфері інклюзії, спроможних ефективно виконувати свої професійні обов'язки в інклюзивному середовищі. 2024 року створено Центр підтримки студентів Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, що є надважливим для здобувачів вищої освіти, у сучасних реаліях повномасштабної війни набуває гострої актуальності. Освіта й робота з молоддю є основою у пропагуванні спільних європейських цінностей та передбачає врахування досвіду Європейського союзу, що реалізовується в Університеті програмою Еразмус+ модуль Жан Моне, однією з яких є

«Соціальна інтеграція дітей з особливими потребами у середовищі різноманіття та інклюзії: європейські підходи».

Важливим напрямом роботи є проведення тренінгів та тренінгових занять зі студентами щодо захисту їх прав, які здійснюються на базі Університету, де створені та діють Подільський центр прав дитини, Центр медіації і права, які стали основою створення Центру підтримки студентів. Також Центр підтримки студентів орієнтований на налагоджену дієву співпрацю із громадськими організаціями, такими як «Гармонія», «Родина Кольпінга», – для розуміння важливих запитів та потреб молоді.

Вагомим завданням Центру є вивчення досвіду стейкхолдерів, з метою вивчення вимог ринку праці для студентів із особливими потребами. Аби реалізувати своє право на освіту, особи з особливими освітніми потребами потребують специфічних засобів для навчання, додаткових навчальних засобів, більш індивідуального підходу, а також залученості додаткових фахівців (психологів, логопедів, медиків, соціальних працівників). До послуг студентів соціально-психологічна служба університету.

Для того щоб забезпечити різні соціальні сфери фахівцями в інклюзивній сфері, в університеті здійснюється професійна підготовка логопедів, соціальних працівників, психологів, педагогів різної спрямованості, які беруть участь у діяльності Центру підтримки студентів Університету, водночас набуваючи професійних компетентностей.

Реалізація ще одного з пріоритетних завдань Центру – фізична безбар'єрність, яка передбачає створення такого середовища, де суспільний простір фізично доступний для кожного учасника освітнього процесу, включаючи людей з обмеженими можливостями. В умовах воєнного стану нагальним є покращення облаштованих захисних споруд цивільного захисту Університету з метою забезпечення доступності перебування здобувачів вищої освіти, зокрема осіб з інвалідністю.

Підкреслимо, що важливим структурним підрозділом університету, який бере безпосередню участь у формуванні інклюзивного середовища, є університетська бібліотека. Прагнення соціальної справедливості – частина місії бібліотек. Тож можливість усунення системної нерівності в освіті завдяки заохоченню ефективного, інклюзивного та справедливого доступу до якісних академічних ресурсів мотивує бібліотекарів постійно шукати нові шляхи й ініціювати нові проекти (Колесникова, 2023).

Також, як і загалом в університеті, важлива наявність інклюзивних ресурсних зон та їх облаштування у відповідності до особливих потреб користувачів бібліотеки: спокійний інтер'єр, спеціальні архітектурні рішення, мобільні комфортні меблі,

поліфункціональність приміщення (зонування), комп'ютерне та мультимедійне обладнання, спеціальні дидактичні матеріали, комп'ютерні програми та засоби сприйняття інформації, пристосовані до потреб учнів із різними вадами розвитку тощо (Білоус, 2020).

Отже, в результаті дослідження визначено, що кожний навчальний заклад за своєю філософією повинен бути інклюзивним. Це означає готовність прийняти людину з особливими освітніми потребами, створити максимально сприятливе середовище для розвитку її потенціалу. В реалізації основних принципів інклюзивної освіти Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського формує інклюзивний простір для осіб з особливими освітніми потребами та для майбутніх фахівців інклюзивної освіти. Гіпотеза даного дослідження полягає у тому, що інтеграція ефективних стратегій інклюзивної освіти, адаптованих до умов ризиків сьогодення, може значно покращити якість освіти та забезпечити рівний доступ до навчання для всіх здобувачів вищої освіти, включаючи осіб з особливими освітніми потребами. Враховуючи вищезазначене, одним із пріоритетних напрямів роботи університету щодо інклюзивної освіти визначено: поліпшення навчально-освітнього та інформаційного забезпечення осіб з особливими освітніми потребами, впровадження відкритої освіти та відкритих освітніх ресурсів, сприяння інтеграції осіб з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Батченко, Л. В., Штулер, І. Ю., & Баула, О. В. (2023). Соціальна відповідальність інклюзивної освіти закладів вищої освіти в умовах військового конфлікту. *Журнал стратегічних економічних досліджень*, 6(17), 8-16. doi: <https://doi.org/10.30857/2786-5398.2023.6.1>
- Білоус, В. С. (2020). Освітнянська книгозбірня – територія інклюзивного простору. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*, 1(19), 17-20.
- Білоус, В. С., & Бровчак, Л. С. (2020). Роль бібліотеки у формуванні інклюзивної компетентності майбутніх педагогів: актуальність, напрями. *University Library at a New Stage of Social Communications Development*. Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 8–9 жовтня 2020 р.), НТБ ДНУЗТ. Дніпро. URL: http://conflib.diit.edu.ua/Conf_univ_Library2020/paper/view/22161
- Колесникова, Т. О. (2023). Відкриті освітні ресурси та відкриті підручники в контексті укріплення потенціалу лідерства бібліотек ЗВО в доступності знань. *Вісник Книжкової палати*, 7, 3-15. doi: [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.7\(324\).3-15](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.7(324).3-15)